

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński

w sprawie **K. S.**,
skazanego z art. 200 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 6 marca 2024 r.
wniosku pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego
o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu
kasacyjnym,
na podstawie art. 626 § 2 k.p.k., § 11 ust. 2 pkt 4 i ust. 7 rozporządzenia Ministra
Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności
adwokackie w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3
października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów
nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu

postanowił:

**zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz adw. I. T., prowadzącej
Kancelarię Adwokacką w K., kwotę 720 zł (siedemset dwadzieścia
złotych), w tym 23% VAT, tytułem pomocy prawnej świadczonej
na rzecz oskarżyciela posiłkowego M. H. z urzędu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zarządzeniem z dnia 9 lutego 2023 r. na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. w zw. z art. 88 § 1 k.p.k. zastępca przewodniczącego IX Wydziału Karnego – Odwoławczego wyznaczył oskarżycielowi posiłkowemu M. H. w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnika z urzędu w osobie adw. I. T. Kasacje w sprawie złożyli obrońcy skazanego, a pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego w dniu 20 marca 2023 r. złożyła replikę, wnosząc o ich oddalenie jako oczywiście bezzasadnych oraz zasądzenie kosztów pomocy prawnej świadczonej na rzecz oskarżyciela posiłkowego z urzędu wedle norm przepisanych. Jednocześnie oświadczyła, że koszty te nie zostały pokryte. (k. 51-56 akt SN). Na termin rozprawy kasacyjnej w dniu 2 sierpnia 2023 r. nie stawiła się (k.104 akt SN). Postanowieniem z dnia 2 sierpnia Sąd Najwyższy oddalił kasacje jako oczywiście bezzasadne, obciążając skazanego kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego (k. 105). W dniu 9 sierpnia 2023 r. wpłynął od adw. I. T. do Sądu Najwyższego ponowny wniosek o zasądzenie kosztów pomocy prawnej świadczonej w postępowaniu kasacyjnym. Pełnomocnik wskazała w jakim zakresie udzieliła oskarżycielowi posiłkowemu pomocy prawnej oraz - eksponując najnowsze orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego - wniosła o zasądzenie wynagrodzenia w kwocie 1476 zł (1200 zł + VAT). Na wypadek braku podzielenia powyższego wniosku alternatywnie domagała się zasądzenia kwoty 738 zł (600 zł + VAT).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wyjaśnienia na wstępie wymaga, że znaczny czas, który upłynął od wniesienia wniosku pełnomocnika o zasądzenie kosztów pomocy prawnej świadczonej z urzędu do jego rozpoznania podyktowany był koniecznością oczekiwania na rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego w sprawie I KZP 5/23, które w swym spectrum obejmowało m. in. kwestie związane z wnioskiem.

W przypadku braku rozstrzygnięcia o przedmiotowych kosztach w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, a do takich niewątpliwie zalicza się postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2023 r., zastosowanie znajduje art. 626 § 2 k.p.k., na podstawie którego zapada orzeczenie uzupełniające

orzeczenie o tę materię. Wniosek o zasądzenie kosztów uznać zatem należało co do zasady za słuszny, wobec wywiązania się przez pełnomocnika z urzędu z nałożonego na niego obowiązku poprzez sporządzenie odpowiedzi na kasację strony przeciwnej.

W aspekcie podstawy prawnej określenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnik z urzędu wniosła o zasądzenie go między innymi w oparciu o stosowny przepis rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie podkreślając kontekst niekonstytucyjności i derogacji unormowań zawartych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Niewątpliwie powyższe akty prawne w sposób niejednakowy określają wysokość kosztów należnych za świadczenie pomocy prawnej z urzędu, faworyzując przedstawicieli ustanowionych przez stronę postępowania. Powyższy problem, choć nie w pełnym zakresie, a w odniesieniu do poszczególnych jednostek redakcyjnych, był przedmiotem oceny Trybunału Konstytucyjnego, co znalazło wyraz w powołanym wyroku z dnia 20 grudnia 2022 r. sygn. SK 78/21. Wątpliwości co do konstytucyjności przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. dotyczy również wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19. Wprawdzie orzeczenie to dotyczyło przepisów poprzedniego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., regulującego materię zwrotu przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu oraz zapadło w związku ze skargą konstytucyjną wniesioną przez pełnomocnika z urzędu w postępowaniu cywilnym, to nie ulega jednak wątpliwości, że wzorce konstytucyjne w wyroku tym zawarte, a określone w art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP, mogą mieć odpowiednie odniesienie do norm prawnych zawartych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. Mimo zatem tych zindywidualizowanych okoliczności przywołane orzeczenia TK odczytywać należy w szerszej perspektywie. Dają one asumpt do twierdzenia, że ustanowiony z urzędu (a więc działający na podstawie *sui generis* polecenia państwa)

przedstawiciel procesowy zmuszony jest do pracy za wynagrodzenie znacząco niższe od tego, które otrzymałby, gdyby działał z wyboru. Oznacza to, że prawo do uzyskania przez pełnomocnika działającego z urzędu wynagrodzenia w pełnej wysokości zostało w istocie wyłączone przez zastosowanie przez prawodawcę arbitralnego (i nie zawartego w delegacji ustawowej) kryterium zróżnicowania sytuacji przedstawicieli procesowych działających z wyboru oraz z urzędu. Istniejący stan prawny uprawniał więc do stosowania w akcie prawnym rangi podstawowej tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjnej nieobjętych derogacją przepisów rozporządzenia określającego stawki wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną z urzędu, które ujawniały wskazaną niekonstytucyjność poprzez odstępstwo od zasady równości w znaczeniu równej ochrony praw majątkowych. Omawiana problematyka była również przedmiotem pogłębionej analizy Sądu Najwyższego, który orzekając w sprawie zagadnienia prawnego przedstawionego przez Rzecznika Praw Obywatelskich w postanowieniu z dnia 13 grudnia 2023 r., sygn. I KZP 5/23, odmówił wprowadzenia uchwały, lecz jednocześnie w pisemnych motywach zwrócił uwagę na potrzebę dokonywania zindywidualizowanej kontroli przepisów rozporządzenia z 2016 r. w oparciu o wzorzec konstytucyjności. Jeżeli taka kontrola doprowadzi do konkluzji, że nie został on przez zawartą w danej jednostce redakcyjnej normę prawną zrealizowany, za oczywiste należy uznać pominięcie przy orzekaniu tej niekonstytucyjnej regulacji i stosowanie przepisów rozporządzenia regulującego opłaty za czynności adwokackie realizowane z wyboru.

Analizując zaistniałe w niniejszej sprawie okoliczności rozstrzygnięcie o kosztach reprezentacji z urzędu oskarżyciela posiłkowego określić należało przez analogię do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie. Określając jednak wysokość owego wynagrodzenia nie można było przyjąć za jego podstawę wnioskowanego § 11 ust. 2 pkt 6 z tego względu, że pełnomocnik nie uczestniczyła w postępowaniu kasacyjnym poprzez obecność na rozprawie. Jej rola sprowadzała się tylko do skierowania do Sądu Najwyższego pisma procesowego stanowiącego w istocie odpowiedź na kasację obrońców skazanego. Tę czynność odnieść natomiast należało zatem do treści § 11 ust. 4 pkt 2 powołanego aktu prawnego. Wprowadzenie odpowiedzi na kasację nie

została w nim wymieniona, jednak z powodu nieuwzględnienia przez ustawodawcę tej czynności procesowej powszechnie przyjmuje się, iż najbardziej zbliżona pozostaje tu tzw. opinia o braku podstaw. Stąd dokonana czynności procesowa winna być w zakresie należnego wynagrodzenia traktowana analogicznie. Jest to więc kwota 720 zł. W określonej przez Sąd Najwyższy opłacie zawarty został również, stosownie do treści § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, podatek VAT. Zasądzonej opłaty nie można było podwyższyć o wskazaną stawkę podatku od towarów i usług, gdyż skutkowałoby to z kolei zróżnicowaniem stawek wynagrodzenia, tym razem na niekorzyść adwokatów działających z wyboru, którzy niejednokrotnie także są płatnikami przedmiotowego podatku (zob. postanowienie SN z dnia 24 stycznia 2024 r., V KO 9/20).

Kierując się powyższą argumentacją orzeczono zatem jak w sentencji.

[PGW]

(r.g.)